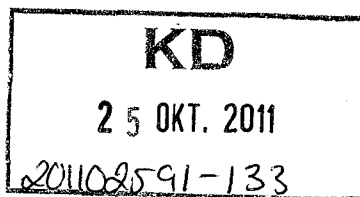


Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo



Deres ref.:
Vår ref.: 2011/3066 PBY000/401
Dato: 19.10.2011

Fagerbergutvalgets utredning - Høringssvar fra Universitetet i Tromsø

Universitetet i Tromsø (UiT) takker for muligheten til å gi høringsinnspill til Ekspertutvalget for god måloppnåelse i offentlig finansiert forskning, Fagerbergutvalget, sin innstilling: NOU 2011: 6 *Et åpnere forskningssystem*. Innstillingen føyer seg inn i rekken av diskusjoner om viktige spenningsfelt og problemstillinger knyttet til målstyring av norsk FoU og til effektiv ressursbruk de senere år. Den tilfører lite nytt og UiT vil advare mot å la målstyringen ledes av høyst usikre og lite legitimerede surrogatmål. I det følgende vil vi kommentere en del av utvalgets forslag.

Forskingsbarometer

Utvalget foreslår at det utvikles et norsk forskningsbarometer for å styrke kunnskapsgrunnlaget om sammenhengen mellom mål, ressurser og resultater i norsk forskning. Dersom indikatorer og systemer som gjør det mulig å vurdere FoU-produksjonen ved norske FoU-institusjoner opp mot ressursbruken gir myndigheter og institusjonsledelse god ledelsesinformasjon både nasjonalt og ved den enkelte institusjonen, er dette en god tanke. Slik utvalgets forslag til videreutvikling er presentert og slik det er mottatt og brutt ned i den offentlige debatt i etterkant, mener UiT at det ikke er hensiktsmessig å lete etter legitimitet langs de linjer utvalget foreslår. Dersom det skal videreutvikles indikatorer (som til syvende og sist alltid vil være surrogatmål på norsk forskning) som får budsjettmessige konsekvenser, må disse holdes opp mot spørsmål som: (i) om de hjelper politiske myndigheter til treffsikker kort- og langsiktig ressurstildeling, (ii) om de styrker Forskningsrådets funksjon i norsk forskning og (iii) om de hjelper institusjonene og andre forskningsutførende enheter i å styrke norsk forskning. Det foreliggende forslag svarer etter UiT sitt syn ikke på noen av disse sentrale spørsmål.

Det er allerede utviklet et godt system for registrering av publikasjoner og sammenligning av publikasjonsproduksjonen ved de ulike institusjonene (Cristin). UiT i mener at man i stedet for å utvikle et nytt, norsk forskningsbarometer, bør (i) bidra til utvikling av felleseuropeiske indikatorer på europeisk nivå (for eksempel U-Multirank) og (ii) på nasjonalt nivå bygge videre på allerede etablerte indikatorer.

Ved UiT og andre norske universiteter har det de siste fem årene vært en klar dreining i organisasjonskulturen i retning av sterkere styring av FoU-virksomheten. Dette er gjort for å bedre ressursbruken, kvaliteten og konkurranseevnen til institusjonene. Vi mener at dersom man ønsker å fremme sterkere målstyring innen norsk forskning, så vil det viktigste virkemiddelet være å lage rammer som støtter opp om institusjonenes ønsker om sterkere ledelse av- og personaloppfølging innen FoU-virksomheten. Dette er fortjenstfullt plukket opp av utvalget og i Fagerbergutvalgets kontekst – målstyring av forskning – ville ett tiltak være å videreutvikle Cristin slik at ledelsen på alle nivåer ved norske institusjoner lettere kan hente ut gode, flerårige analyser av enhetenes publikasjonsproduksjon på gruppe- og individnivå. Dette har vært etterspurt av UiT og andre norske universiteter i mange år.

Opptrapping doktorgrader

Vi er i utgangspunktet både positive til en eventuell opptrapping av antallet stipendiatstillinger og til at stipendiatene knyttes opp til forskerskoler. UiT har i mange år organisert en stor del av forskerutdanningen i institusjonelle, nasjonale og internasjonale forskerskoler. Vi evaluerte de institusjonelle forskerskolene i fjor, og konklusjonen var at disse bidrar til å øke kvaliteten i forskerutdanningen ved UiT. Siden det nå pågår en nasjonal evaluering av ph.d.-utdanningen, foreslår vi at man avventer resultatene fra denne før det tas endelig stilling til hvilke virkemidler som bør benyttes for å styrke forskerutdanningen.

Åpen konkurransearena

Parallelt med arbeidet i Fagerbergutvalget har det pågått et arbeid ledet av universitetsrektorene og Forskningsrådet om å styrke grunnforskningen. Dette har fått gjennomslag i statsbudsjettet for 2012. Vi er derfor, liksom Fagerbergutvalget, på kontinuerlig jakt etter å styrke den åpne konkurransearenaen finansiert av forskningsrådet. Men det er viktig å ta inn i analysen at universitetsforskere må bli flinkere til å søke på midler til grunnforskning som lyses ut innen større programmer.

Helseforskningsmidler i regionale helseforetak

Utalget foreslår at en større del av departementers direkte støtte til helseforetak og utvalgte institutter i større grad bør kanaliseres til åpne nasjonale konkurransearenaer. Vi mener at de forskningsmidlene som har blitt kanalisert gjennom helseforetakene har styrket forskningen innen mange disipliner ved å etablere ny forskningsinfrastruktur, øke antall publikasjoner og øke antall disputaser. Midlene har i stor grad bidratt til å styrke samarbeidet mellom helseforetakene, lokale bioteknologimiljøer og FoU-institusjoner. Dagens praksis gjør at pengene tildeles etter regionale strategier og prioriteringer, noe som muliggjør at midlene både kan brukes til å styrke miljø som allerede er sterke og å sørge for at nødvendige, men forskningssvake fag støttes i en oppbygningsfase.

Vi er uenig i forslaget om at disse øremerkede midlene brukes til å styrke den åpne konkurransearenaen. Hovedbegrunnelsen er at det må være balanse mellom ulike konkurransearenaer. Forskningsrådets satsing innen helse (nytt Divisjonsstyre Samfunn og helse) vil etter UiT sitt syn ivareta hensynet til styrking av nasjonal konkurransearena.

Forskerfunn

Utalget foreslår en prøveordning med automatisk tildeling av driftsmidler til de mest aktive forskerne (de som produserer i gjennomsnitt to poeng per år over tre år). Vi mener at direktetildeling av insentivmidler til forskere, uansett hvor gode de er, ikke er ønskelig.

Det er, som sagt tidligere, viktig at man legger til rette for ledelse ved FoU-institusjonene. Lederne ved disse institusjonene må ta strategiske valg som balanserer ulike behov innen blant annet forskning, utdanning, utviklingsarbeid, formidling og innovasjon. Direktetildeling av midler til enkeltforskere undergraver den faglige ledelsen på alle nivåer i FoU-institusjonene ved å redusere deres strategiske handlingsrom.

Vi er likevel enige om at det er et behov for å øke driftsmidlene til forskere, og foreslår at man i stedet for direktetildelinger øker potten i dagens ordning med små driftsmidler, som til tross for små tildelingsbeløp er av stor betydning for forskningsaktiviteten. Fordelen ved dette alternativet er at forskningsledere får handlingsrom til å vurdere støtte til både aktive enkeltforsker og forskergrupper ut fra lokale behov.

Resultatbasert finansiering

Til tross for at produksjonen av publikasjonspoeng, EU-inntekter og antall disputaser i FoU-sektoren har økt de siste årene, har rammen for den resultatbaserte omfordelingen (RBO) forblitt uforandret. Dette medfører at insentivene i RBO-systemet gradvis har blitt svekket de seinere årene. UHR har argumentert sterkt i flere år for en økning i rammene til RBO. UiT mener at sterk målstyring forutsetter gode insentiver, og er positive til at utvalget følger opp våre forslag og vil øke rammene for RBO-systemet.

Avsluttende kommentarer

Hensikten med å sette ned Fagerbergutvalget var kort fortalt (i) å undersøke status for sammenhengen mellom ressursinnsats og resultater innen FoU og (ii) å foreslå hvordan ressursene kan utnyttes bedre. Vi støtter at det stilles krav til forskere og institusjoner som utfører offentlig finansiert forskning, men mener at målbarhet og utvikling av et lite treffsikkert Forskningsbarometer har en for fremtredende rolle i innstillingen fra utvalget. Etter vårt syn, henger bedre ressursutnyttelse og forskningskvalitet tett sammen med tilstedeværelsen av en sterk FoU-ledelse ved institusjonene. Utvalgets arbeidsmåte og innstilling bør etter UiTs syn føre til en diskusjon om en grundigere gjennomtenking av opprettelse av slike utvalg. Parallelt med arbeidet har KD arbeidet med indikatorer, rektorene og NFR har tatt initiativ rettet mot mer fri grunnforskning, Forskningsrådet har opprettet nytt divisjonssyre for Samfunn og helse, UHR har arbeidet langsiktig med gode saker overfor myndighetene og UiT har arbeidet med sterkere ledelse og gjør seg rustet til en fremtid der enda mer av verdiskapningen i Norge flytter nordover. Det er derfor krevende for et utvalg å bidra substansielt med analyser og tiltak. UiT ser gjerne at dette er vurderinger som tillegges vekt når man skal vurdere virkemidler for den videre utvikling av norsk forskning.

Vennlig hilsen

Jarle Aarbakke
rektor (sign.)


Lasse Lønnum
universitetsdirektør